

PRESSEMELDING fra EUs narkotikabyrå i Lisboa

NARKOTIKABRUK I ET KJØNNSPERSPEKTIV

Europeisk rusmiddelomsorg har fortsatt et begrenset tilbud til kvinner

(23.11.2006, LISBOA) Helsetjenestene i Europa begynner endelig å innse at kvinner med narkotikaproblemer har særlige behov, og at disse behovene krever spesialiserte tiltak, rapporterer **EUs narkotikabyrå (EONN)**. Likevel er omsorgstilbudene forbeholdt kvinner svært dårlig utbygget. Dette er noe av det som kommer fram av byråets gjennomgang av narkotikabruk i et kjønnsperspektiv, som presenteres i dag sammen med **2006 Årsrapport om narkotikasituasjonen i Europa** ⁽¹⁾.

Ifølge byrået er narkotikabehandlingen oftest organisert rundt de opioidavhengiges behov, og disse er oftest menn, mens "kjønnsspesifikk behandling" betyr oftest tiltak rettet mot kvinnelige stoffbrukere. Men selv om nesten alle **medlemsstatene i EU og Norge** nå har minst én behandlingsenhet utelukkende for kvinner, eller for kvinner med barn, er disse tiltakene fortsatt unntaket, og de er ofte begrenset til større bysentra. Resultatet er at flertallet av kvinnene fremdeles blir gitt assistanse gjennom de generelle tjenestene.

Til dette har **EONNs direktør Wolfgang Götz** følgende kommentar: "Vår rapport dokumenterer helt klart at det i Europa i dag finnes eksempler på god behandlingspraksis som vi kan lære av. Det finnes tjenester som fungerer effektivt for gravide kvinner, som tar høyde for hvilke behov kvinner med barn har, og som også tar for seg de sammensatte problemene som kvinner utsatt for fysiske eller seksuelle overgrep har. Det vi da må se på, er ikke hvilken type tjenester kvinner trenger, men mer hvordan vi kan sikre at denne typen spesialisert omsorg blir mer tilgjengelig på flere steder."

Å håndtere narkotikaproblemer — og unngå at avvenningen byr på for store problemer — er viktig for å sikre både mors og barns helse. Spesialiserte tjenester som gir gravide narkotikabrukere fortrinnsrett til behandling, finnes nå i mange land, men støtten er ikke alltid like god etter at barnet er født.

Kvinner utgjør i dag ca. 20 % av nye klienter i behandlingsapparatet i Europa. Studier har klarlagt at bekymring for omsorgen for barn er en vesentlig faktor når kvinner unngår å søke hjelp — innpå én av fire (23 %) kvinner som tas inn i polikliniske behandling, har omsorg for barn. Spørsmål som gjelder omsorg for barn er derfor et sentralt element i utviklingen av "kvinnevennlige" tjenester som evner å tiltrekke og beholde kvinnelige klienter i behandlingen. **Belgia, Den tsjekkiske republikk, Tyskland, Hellas, Frankrike, Irland, Italia, Luxembourg, Nederland, Østerrike, Portugal, Storbritannia og Norge** har alle tilbud som omfatter komponenter som går på barneoppdragelse og det å være forelder. Selv om de kjønnsespesifikke tjenestene for det meste har fokus på mødre, understreker en **svensk** studie f.eks. farsrollens betydning for narkotikaavhengige menn.

I alle EU-land er det flere menn enn kvinner som dør av overdose – avhengig av land står kvinner for mellom 7 % og 35 % av alle narkotikarelaterte dødsfall. Men dagens gjennomgang peker på "betydelige forskjeller" mellom kjønnene når det gjelder trender for narkotikarelaterte dødsfall. Mens antallet overdosedødsfall blant menn i EU gikk ned med om lag 30 % i perioden 2000 til 2003 (EU-15), var nedgangen for kvinner i samme periode bare 15 %. Dette reiser spørsmålet om ikke de skadereduserende tiltakene rettet mot narkotikabrukere i høyrisikogruppen er mindre effektive for kvinner enn for menn.

Man er også bekymret for de forholdsvis høye HIV-tallene blant sprøytebrukende kvinner. Kvinnelige sprøytebrukere er oftere involvert i sexarbeid og mer utsatt for å bli smittet med HIV. Ferske data fra studier blant sprøytebrukere i ni EU-land viste en gjennomsnittlig HIV-prevalens på 13,6 % blant mannlige sprøytebrukere og 21,5 % for kvinner.

EONN advarer og sier at selv om det er flere mannlige sprøytebrukere og flere menn dør av narkotika, kan vi ikke se bort fra at kvinnelige sprøytebrukere både kan være mer utsatt og vanskeligere å nå ut til.

Er kjønnsforskjellene i ferd med å reduseres?

”Det er klare forskjeller mellom kjønnene nesten uansett hvilket aspekt av narkotikafenomenet vi ser på” sier dagens oversikt. I alle europeiske land er det fortsatt mange flere menn enn kvinner som bruker narkotika, særlig der bruken er hyppig, intensiv og problematisk.

En analyse **EONN** har gjennomført av surveydata i den voksne befolkningen (15–64 år) fant ingen overbevisende dokumentasjon på at forskjellene mellom kjønnene er ferd med å bli mindre når det gjelder omfanget av narkotikabruk. Data fra skoleundersøkelser (blant 15–16-åringer) viser imidlertid noen urovekkende tendenser. I enkelte medlemsstater synes jentene å ta igjen guttene når det gjelder livstidsprevalens for bruk av narkotika og alkohol, noe som reiser spørsmål om hvilke konsekvenser dette kan få for nivåene av narkotikabruk i framtiden.

Undersøkelser gjennomført i **Den tsjekkiske republikk, Danmark, Estland, Irland, Latvia, Polen, Slovakia og Norge** i den senere tid, viser f.eks. at kjønnsforskjellene blant skoleelever som noen gang har brukt cannabis, er blitt mindre (fig. 4). Og i tre land — **Irland, Finland og Norge** — er det omtrent like mange jenter som gutter som noen gang har prøvd stoffet. Tilsvarende er det omtrent ingen forskjell mellom kjønnene når det gjelder livstidsprevalens for ecstasy i **Den tsjekkiske republikk, Tyskland, Spania, Estland, Ungarn, Irland, Latvia, Slovakia, Finland og Storbritannia** (fig. 5) ⁽²⁾.

I Europa er overstadig beruselse på alkohol (fem eller flere alkoholenheter ved en og samme anledning i løpet av siste måned) fortsatt vanligst blant gutter, bortsett fra i **Irland, Storbritannia og Norge** (fig. 8). Det eneste området innen rusmiddelbruk hvor den kvinnelige del av befolkningen regelmessig ”leder”, er livstidsprevalens for beroligende midler/sedativa som tilegnes uten legal forskrivning. Her kan nivåene bli høye; over halvparten av de rapporterende landene la fram livstidsprevalenser på 5 % eller mer, og opptil 18 % blant jenter i **Litauen** og 22 % i **Polen** (fig. 7).

Guttene — en mulighet oversett i det narkotikaforebyggende arbeidet

Unge gutter har større risiko for å bruke rusmidler og utvikle rusproblemer enn jenter. Stadig mer forskning foreslår at tiltak som skreddersys for å møte utviklingsbehovene hos unge gutter, kan være et lovende område for bedre tilbud. Til tross for disse funnene er det heller sjelden at landene i EU har utviklet forebyggende tiltak som tar spesielt hensyn til kjønn, og der slike tiltak finnes, er de oftest rettet mot jenter. Mangelen på forebyggende programmer som tar spesielt hensyn til guttenes behov, utgjør derfor et uutnyttet potensial for narkotikaforebyggingen i Europa.

Avslutningsvis sier **Wolfgang Götz**: ”Det er nå gått over 20 år siden Europas regjeringer første gang tok til orde for at kjønnsperspektivet i narkotikaarbeidet måtte tillegges vekt. Selv om betydningen av dette perspektivet nå er allment anerkjent, gjenspeiles det fortsatt ikke i vanlig praksis. Meldingen er klar: Nye tjenester må ta hensyn til at kjønn har betydning for hvilke problemer den enkelte møter, for den enkeltes vilje til å bli opptatt av egen behandling og for hvilke type tjenester som vil være effektive.”

Noter:

⁽¹⁾ *Selected issue: 'A gender perspective on drug use and responding to drug problems'* <http://issues06.emcdda.europa.eu>
Alle figurer denne pressemeldingen henviser til, finnes i denne utgaven av *Utvalgte aspekter*.

⁽²⁾ Data fra Den europeiske undersøkelsen om skoleelevers rusmiddelvaner (ESPAD) <http://www.espad.org/index.html>